

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra spirituální a pastorální teologie

studijní obor: Humanitní studia

forma studia: prezenční

Pozice Church of Satan v modelu
„od teocentrismu k antropocentrismu“

bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Jaroslav Pastuszak, Th.D.

Olomouc 2010

Martin Rejšek

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracoval samostatně a všechny použité prameny a literaturu jsem uvedl v závěrečném seznamu.

V Olomouci dne 14. 4. 2010

Martin Rejšek

Obsah

Úvod.....	5
1. Fenomén satanismu obecně.....	8
1.1. Společné prvky satanismu.....	9
1.2. Pomocné rozlišení v rámci satanismu.....	12
1.2.1. „Náboženský“ satanismus.....	12
1.2.2. „Mravní“ satanismus.....	14
1.2.3. „Kulturní“ satanismus.....	15
2. Church of Satan a Laveyovský proud satanismu.....	17
2.1. Anton Szandor LaVey.....	17
2.2. Teoretický podklad působení Church of Satan a proudu LaVeyovského satanismu.....	20
2.2.1. Satanistická morálka.....	21
2.2.2 Pojetí Satana v LaVeyovském satanismu.....	25
2.3. Praxe LaVeyovského satanismu.....	27
2.3.1. Rituály.....	27
2.3.2. Symboly.....	28
2.4. Shrnutí poznatků.....	29
2.5. Situace v České republice.....	30
3. Od teocentrismu k antropocentrismu.....	33
3.1. Kořeny západní civilizace.....	33
3.1.1. Athény.....	34
3.1.2. Řím.....	35
3.1.3. Jeruzalém.....	35
3.2. Obrat k člověku.....	36
3.2.1. Středověk.....	36
3.2.2. Novověk.....	38

3.3. LaVeyovský satanismus jako extrémní pól antropocentrismu.....	42
3.4. Samota jako nutný důsledek Laveyovského satanismu.....	44
Závěr.....	47
Prameny a literatura.....	48

Úvod

V následující práci se budu zabývat fenoménem satanismu, který je velmi problematickou a kontroverzní skutečností. Pokud se vydáme po jeho stopách, zavedou nás do nejrůznějších oblastí lidské činnosti, kde se jeho prvky mohou vyskytovat, nebo se tak alespoň dají pojmenovat - jak v současné době, tak i v historii. Jelikož se lze satanismem zabývat z mnoha různých pohledů, je nutné adekvátním způsobem popsat a vymezit přístup, kterým chci dané téma uchopit a cíl, který si v práci pokládám. Rovněž vidím jako důležité poukázat na aspekty, které nechám stranou.

Ve své práci nastíním problematiku satanismu obecně, uvedu jeho typické prvky a nevynechám stručný pohled do minulosti. Především se však zaměřím na Church of Satan a LaVeyovský proud satanismu, těžištěm práce je snaha o představení rozměru teoretického podkladu působení této skupiny. Rovněž zasadím působení Church of Satan do kontextu satanismu v obecném pojetí, avšak představit satanismus v celé jeho šíři a se všemi jeho aspekty není cílem mé práce, jak jsem již uvedl, chci se zaměřit především na teoretický základ nauky Laveyovsky orientovaného satanismu a přístup ke světu a člověku, který z něj vyplývá. Hlubší analýzu psycho-sociálního aspektu dané problematiky ponechám stranou, protože k té lze odkázat na dostatek kvalitní literatury.¹ Dále čtenáři představím situaci v České republice, kde na Church of Satan v současnosti volně navazuje

1 POKORNÝ, V.; BLAŽEK, R.; TELCOVÁ, J.: *Nebezpečí sekt*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s. Brno, 2002, ISBN 80-86568-07-5.; dále: CANTELMÍ T., CACACEOVÁ C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, ISBN 978-80-7195-220-6.; dále: VOJTÍŠEK, Z.: *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-798-1.; dále: PORTERFIELDOVÁ, K.: *O sektách*. Praha: Lidové noviny, 1997, ISBN 80-7106-233-2.

1.Česko - Slovenský Chrám Církve Satanovy.

V další části práce chci věnovat pozornost egoismu, jak jej LaVeyovsky orientovaný satanismus prosazuje a interpretovat jej jako extrémní pól modelu od teocentrismu k antropocentrismu (antropocentrismus v této konotaci ztrácí transcendentní rozměr, budeme s ním operovat jako s pojmem označujícím stav člověka, který neuznává existenci božství mimo sebe). K tomuto záměru představím zjednodušujícím způsobem antropocentrický obrat v dějinách vývoje lidského ducha a zdůrazním především ty jeho prvky, které jsou pro mou práci důležité. Nakonec chci upozornit na velké riziko samoty a zpřetrhání vazeb s okolním světem, které z uvedeného smýšlení nutně vyplývá – argumentační podklad tohoto varování vnímám i jako konečné vyústění mé práce.

Téma satanismu s sebou přináší celou řadu skutečně tragických osudů a bolestných případů, spojených se zmařením mnoha lidských životů.² Považuji za důležité uvést, že tato skutečnost nebude v práci příliš rozebírána.

Chci na problematiku satanismu hledět se zaujetím na konkrétního člověka a vyvarovat se mnoha předsudků či mylných pohledů, které jsou v oblasti našeho tázání velmi časté.

2 Smutným důkazem mohou být mnohé výpovědi: Tomáš Novotný se ve své knize zmiňuje o Seanovi Sellersovi, který se od mládí satanismem zabýval, vyvolával ďábla a prý od něj dostal příkaz, že musí porušit všechna přikázání z Desatera. Vše došlo tak daleko, že nakonec Sean s kamarádem zabili náhodného prodávče v obchodě, pak Sean zastřelil ve spánku své rodiče. Sean Sellers byl odsouzen k smrti. Během let, které Sean Sellers jako nezletilý strávil čekáním na vykonání rozsudku se ve vězení obrátil ke křesťanství a napsal několik otevřených dopisů satanistům, ve kterých upozorňuje na nedostatky satanistického světonázoru a poukazuje na chybnou představu o křesťanství, která v rámci satanismu panuje. Sean Sellers uvádí, že jej v době jeho dospívání velmi ovlivnila Satanská bible Antona Szandora LaVeye, kterou mnohokrát přečetl. - srov.: NOVOTNÝ, T.: *Přicházejí*. Praha: Oliva, 1993. s. 63. - srov.: <http://www.exposingsatanism.org/seansellers.htm> (4.12.2009).

Můžeme vzpomenout i tragický případ mladé ženy, která vypověděla, že byla unesena skupinou mladých satanistů ve svých třinácti letech. Dívka byla sexuálně zneužívána v důsledku čehož otěhotněla a po předčasně vyvolaném porodu se musela účastnit obětování svého dítěte v průběhu satanistického rituálu. Sama uvedla další dvě těhotenství, která takto skončila. - srov.: CANTELMÍ T., CACACEOVÁ C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. s. 116.

Práci píši z pozice křesťana, ale nauku satanismu předkládám tak, jak jsem ji během svého studia poznal, úmyslně nezkresluji a nepřekrucuji žádné informace.

Dovolím si touto formou poděkovat všem mým drahým za podporu, kterou mi během tvorby práce poskytli. Děkuji panu ThLic. Jaroslawu Pastuszakovi, Th.D. za odborné vedení.

1. Fenomén satanismu obecně

Celkový fenomén satanismu je velmi složitě uchopitelný a je třeba si uvědomit jeho rozsáhlost. Proto bychom si nejprve měli vymezit rámec toho, co pod pojem satanismu budeme zahrnovat.

Se slovem „Satan“ se setkáváme v křesťanské a židovské tradici, kde je jménem postavy stojící v opozici Bohu,³ pochází z hebrejštiny a znamená „nepřítel, žalobce, odpůrce“.⁴ V Novém zákoně je používáno pro označení „nositele zla, nactiutřhače, protivníka“.⁵ Pod pojem satanismus tedy v extrémním případě můžeme v jistém slova smyslu zahrnout vše to, co se staví do opozice vůči židovskému a křesťanskému náboženství i tradici – antižidovství a antikřesťanství v nejen religiózní rovině významu. Lze ovšem očekávat, že tak široce pojatý satanismus by vedl ke své vlastní bagatelizaci, proto se toho pojetí vyvarujme. Jisté ale je, že odpor, který užívá pojmů jako Satan, satanismus apod., v kontextu naší civilizace ke svému sebevyjádření, bude antižidovsky a (nebo) antikřesťansky laděn.⁶ Jednotlivé aspekty odporu můžeme nalézt na mnoha rovinách – na metafyzické, etické, sociologické, kulturní, atd. - „Může to být protest proti většinovému (křesťanskému) náboženství, protest proti morálce založené na tomto náboženství, nebo protest proti hodnotám křesťanské civilizace jako takové.“⁷

3 Srov.: VOJTÍŠEK Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998, s. 63.

4 Srov.: REMEŠ, P.: *Kult uctívání d'ábla. Historie a současné podoby satanismu*. in *Dingir. Časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. Praha: Dingir, 1998/3, s. 10.

5 Srov.: CANTELMÍ T., CACACEOVÁ C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 36.

6 Srov.: VOJTÍŠEK Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998, s. 63.

7 VOJTÍŠEK Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998, s. 63.

Obecně rozumíme satanismu jako kultu Satana (ten může být chápán jako protivník křesťanského Boha, nebo jako samostatné božstvo), formě náboženské opozice v kulturách, v nichž převažuje koncepce dobrého Boha.⁸ Celkový fenomén satanismu, nebo toho, co se za satanistické označuje, je však tak široký, že je velmi obtížné jej nějakým smysluplným způsobem uchopit. Pro naši lepší orientaci si později uvedeme zjednodušující rozlišení, které nám posléze pomůže vymezit i oblast zájmu práce.

1.1. Společné prvky satanismu

Je nutné si uvědomit, že satanismus sice stojí na pokraji alternativní religiozity, ale zároveň se o něm dá hovořit i jako o projevu sociopatologie či psychopatologie,⁹ tudíž i jeho projevy jsou nejrůznějších charakterů - můžeme je sledovat od různých rituálů náboženských seskupení až po projevy ve společenské oblasti (kultura, umění,...), kdy obvykle náboženský aspekt ustupuje stranou (je zajímavé, že míra „náboženskosti“ společnosti, ve které se satanismus formuje, a míra „náboženskosti“ satanismu bývají zpravidla ve vztahu přímé úměry¹⁰). Satanistické projevy můžeme stopovat v pubertálním exhibicionismu, ale i v případech masových vražd¹¹ (jako tomu bylo v případě Charlese Mansona

8 Srov.: CANTELMÍ, T.; CACACEOVÁ, C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 44 - 45.

9 Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998, s.63.

10 Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004. s. 168.

11 Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998, s.63.; dále srov.: POKORNÝ, V.; BLAŽEK, R.; TELCOVÁ, J.: *Nebezpečí sekt*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s. Brno, 2002, s. 69.

a jeho „Rodiny“¹²). Lidé, kteří se sami za satanisty označují nemají žádnou společnou věrouku, posvátnou knihu, společného vůdce a dokonce se mnohdy rozcházejí i v představě Satana, či vůbec ve víře v jeho reálnou existenci¹³ a není výjimkou, když se jednotlivé skupiny (které se prohlašují za satanistické) ze satanismu vzájemně vylučují. Přesto lze najít několik základních prvků, které jsou satanismu v obecném uchopení vlastní:

- **protest a vzdor** - proti společnosti, většinovému náboženství; vytvoření subkultury, která stojí v opozici kultuře dominantní¹⁴
- **zbožštění ega** - zvlášť výrazné v LaVeyovském satanismu¹⁵
- **jednota dobrého a zlého** - obě entity jsou relativizovány a podléhají subjektu¹⁶
- **odmítnutí křesťanství** - křesťanství je chápáno jako náboženství příkazů a zákazů, které člověka svazují a omezují v jeho bytí (proto satanismus převrací křesťanské hodnoty)¹⁷

12 Charles Manson založil v Kalifornii společenství s názvem „Rodina“, sám si říkal Ježíš. Společenství sestavilo „seznam prasat“ - lidí, které se příslušníci Rodiny rozhodli zabít. Dne 25.7. 1969 byla ubodána první oběť – hudebník G.Hinman; 8.8. 1969 vtrhla „Rodina“ do vily režiséra Romana Polanského, kde její stoupenci ubodali Polanského těhotnou manželku Sharon Tateovou a zabili další tři přítomné. Dva dny po této události zabili manželský pár. Na místech zločinů se našly nápisy - „válka“, „smrt prasatům“ psané krví obětí. Po zadržení byli pachatelé odsouzeni k trestu smrti, po jeho zrušení byly tresty změněny na doživotí. - srov: POKORNÝ, V.; BLAŽEK, R.; TELCOVÁ, J.: *Nebezpečí sekt*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s. Brno, 2002, s. 69.; dále srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004, s. 171.

13 Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004, s. 168.

14 Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004, s. 168.; dále srov.: POKORNÝ, V.; BLAŽEK, R.; TELCOVÁ, J.: *Nebezpečí sekt*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s. Brno, 2002, s. 68.; dále srov.: CANTELMÍ, T.; CACACEOVÁ, C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 47.

15 Srov.: CANTELMÍ, T.; CACACEOVÁ, C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 45.

16 Srov.: tamtéž.

17 Srov.: tamtéž.

- **moc získaná na základě jednání** – pomocí rituálních praktik chce satanista dojít sebeuspokojení či dosažení osobních cílů¹⁸
- **rituály** – mohou být prováděny individuálně, či ve skupině; jejich součástí může být hanobení křesťanských symbolů či křesťanství obecně, užívání alkoholu i drog, sexuální orgie, týrání a zabíjení zvířat, týrání lidí, vraždy¹⁹
- **magie** – přizpůsobování si každodenní reality ke svému prospěchu²⁰
- **zaklínadla** – souvisí s magickou praxí²¹
- **oběti** – rozlišujeme čtyři druhy obětí – oběť sebe samého (člověk se symbolicky nabízí Satanovi obvykle skrze sexuální akty jako je masturbace, orální sex, heterosexuální styky, homosexuální praktiky,...); oběť bolesti způsobené sobě samému (sebepoškozování, řezání,...); oběť částí mrtvých zvířat či lidských bytostí (např. kosterních pozůstatků); oběť částí živých zvířat či lidských bytostí (obecně se jich dopouštějí psychopatologické osobnosti).²²

Satanismus je tedy hnutím, jehož jednotlivé skupiny (či jednotlivé osoby) se mohou i diametrálně lišit a mohou vznikat bez jakýchkoliv vazeb na skupiny předcházející. Podstatou satanismu je vzpoura vyjádřená symbolem křesťanského vzdoroboha. Obrisy satanismu jsou obvykle velmi rozmlžené a v otázce konkrétních jevů nebývá vždy zřejmé, které k satanismu řadit, a které z něj vyloučit.²³

18 Srov.: tamtéž, s. 46.

19 Srov.: tamtéž.

20 Srov.: tamtéž.

21 Srov.: tamtéž.

22 Srov.: tamtéž.

23 Srov.: REMEŠ, P.: *Kult uctívající d'ábla. Historie a současné podoby satanismu.* in Dingir. Časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích. Praha: Dingir, 1998/3, s.10.

1.2. Pomocné rozlišení v rámci satanismu

Uvedme si zjednodušující distinkci (vycházím z rozlišení Doc. PhDr. Zdeňka Vojtíška, Th.D.), která by nám pomohla k lepší orientaci v dané problematice. V celém spektru satanismu můžeme rozlišit tři základní tendence, ke kterým inklinuje, a které se mohou vzájemně prolínat:

1.2.1. „Náboženský“ satanismus

Jedná se o nejstarší formu satanismu - jeho kořeny lze spatřovat již ve starověku, kdy rozšiřující se křesťanství překrývalo původní pohanská náboženství, jejichž prvky byly později používány za vzor „vzdorónáboženství“, nebo různých pověr. Jeho projevy lze spatřovat třeba v lidovém čarodějnictví, ale i u různých elitářských esoterických²⁴ a okultních²⁵ skupin (např. v 18.století v anglickém Hellfire Clubu, který byl přístupný pouze anglické vyšší třídě a jeho činnost vstoupila ve známost především kvůli sexuálním výstřelkům).²⁶ Ve své základní podobě v počátcích jej lze chápat jako explozi nenávisti, v důsledku neutěšených sociálních podmínek,

24 „Esoterismus – z řec. *esóteros* = vnitřní; je souborný název pro filosoficko-náboženské a mysticko-okultistické směry, prezentující určité „vnitřní“, přeneseně skrývané doktríny, které jsou šířeny obvykle jen osobním zasvěcováním a sdělovány esoterním, skrytým způsobem (např. v symbolech).“ - *Filosofický slovník*. Praha: Knižní klub, 2009, s. 89 – 90.

25 „Okultismus – z lat. *occultus* = skrytý, tajný; je souborný název pro nauky a praxi různého kulturního a historického původu, jejichž společným předmětem je nadpřirozeno, to, co se vymyká vědeckému poznávání. V tomto smyslu jsou předmětem okultismu skryté přírodní síly, tj. síly nepřístupné konvenčním metodám poznávání jevů, jak byly vyvinuty v přírodních vědách, ani konvenčnímu způsobu vnímání.“ - *Filosofický slovník*. Praha: Knižní klub, 2009, s. 246 – 247.

26 Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998, s. 63-64.; dále srov.: REMEŠ, P.: *Kult uctívající d'ábla. Historie a současné podoby satanismu*. in Dingir. *Časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. Praha: Dingir, 1998/3, s. 10.

proti všemu, co reprezentovalo společenský řád.²⁷

Náboženský satanismus dosáhl své nejsilnější intenzity s největší pravděpodobností ve Francii v 17. a 18. století, kdy byly odhaleny desítky černých mší (satanistický obřad – karikatura, zesměšnění a zhanobení křesťanské mše svaté; v této době byly odhaleny i případy, kdy se během černé mše obětovaly děti), se kterými bylo spojeno mnoho hrůzných a šokujících zločinů.²⁸

V dnešní době není tento druh satanismu tolik rozšířen, avšak je velmi těžce mapovatelný, protože se týká obvykle menších a neorganizovaných skupin vyznavačů. V této formě jsou časté tendence směřující k extrémům (kriminální činnost, znesvěcování kostelů nebo hřbitovů, různé perverze, sexuální zneužívání, zvířecí i lidské oběti, kanibalismus). Náboženští satanisté uctívají Satana jako reálnou duchovní bytost.²⁹

Pro tento typ satanismu se dále můžeme setkat s označeními jako okultistický³⁰, acidní³¹, „tvrdozrnný“ satanismus³² a dále třeba luciferismus, který je však v mnoha ohledech specifický.³³

27 Srov.: REMEŠ, P.: *Kult uctíváčů d'ábla. Historie a současné podoby satanismu*. in *Dingir. Časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. Praha: Dingir, 1998/3, s. 10.

28 V této době byl satanismus rozšířen i do nejvyšších společenských kruhů – bylo zjištěno, že se satanismem zabývala i milénka krále Ludvíka XIV. Françoise Athénarová, markýza de Montespan (1641-1707). Ohlas tohoto období je patrný z mnoha uměleckých i lidových ztvárnění. Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004, s. 168.

29 Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998, s. 64.

30 Srov.: CANTELMÍ, T.; CACACEOVÁ, C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 47-48.

31 Srov.: tamtéž.

32 Srov.: NOVOTNÝ, T.: *Přícházejí*. Praha: Oliva, 1993, s. 63.

33 Luciferismus je druhem satanismu, jehož vyznavači uctívají Satana, kterého ale nepovažují za zlého, vidí ho jako nejpozitivnější biblickou postavu – Bůh jako Stvořitel je odpovědný za nedokonalost světa. V luciferismu jsou patrné prvky manichejské tradice.

Srov.: CANTELMÍ, T.; CACACEOVÁ, C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 49.

1.2.2. „Mravní“ satanismus

Postupem času se antikřesťanský protest zaměřil na oblast morálky a etiky, která je vnímána jako pokrytecká, slabošská a škodlivá.³⁴ Mravní satanisté mnohdy Satana nevnímají jako reálně existující bytost (posouzení této otázky bývá obvykle na jednotlivci), spíše ho používají jako symbol svého odporu ke křesťanství a hodnotám, které s sebou nese. Satan se stává synonymem pro volnost, přirozenost, pokrok, který rozbíjí starý řád světa.³⁵ Tento proud satanismu hlásá víru v člověka, v jeho nespoutanost, a pokud člověk vyloženě neškodí, je mu dovoleno vše.³⁶ Proti solidaritě staví egoismus, proti odpuštění odplatu, proti společenským konvencím přírodu a její krutost reprezentovanou bojem o přežití.³⁷ Vznik mravního satanismu datujeme do konce 19. století, nejvíce jej ovlivnili Aleister Crowley³⁸ a Anton Szandor LaVey (zakladatel Church of Satan, které se budeme věnovat později).

Nejrozšířenějším reprezentantem mravního satanismu je

34 Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998, s. 64.; dále srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004, s. 170.

35 Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998, s. 64.

36 Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998, s. 64.; dále srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004, s. 170.

37 Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004, s. 170.

38 Aleister Crowley (1875 – 1947) se narodil do rodiny protestantského kazatele puritánské sekty Plymouthských bratří; básník, spisovatel a autor několika knih s okultní tematikou, který se považoval za Antikrista, Velkou šelmu 666, Spasitele světa, mága, nejhříšnějšího a nejvzrácenějšího člověka na světě. Jeho učení "Thelema" lze shrnout do věty: "Dělej, co chceš; to je celý zákon." a shrnul jej ve své knize *The Book of the Law* (1904). Crowley byl známý svými excesy – sexuálními orgiemi všeho druhu, drogovými experimenty (byl závislý na heroinu - závislost si sám cíleně vytvořil) a podobně. Po jednom soukromém rituálu, kterého se účastnil jen se svým synem, který při něm záhadně zemřel, se z něj stal nesoběstačný pomatenec. - Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Náboženství a sekty v České republice*. in *Policista*. 8/1998, dostupné na <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/prilohy/pril8.htm> (10.7.2009).; dále srov.: MEDZIREZORTNÁ MISIA PRE PREVENCIU A BOJ PROTI SEKTÁRSKYM DEVIÁCIÁM: *Satanizmus, nebezpečenstvo sektárskeho zneužitia*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2007, s. 26–27.; dále srov.: POKORNÝ, V.; BLAŽEK, R.; TELCOVÁ, J.: *Nebezpečí sekt*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s. Brno, 2002, s. 70 - 71.; dále srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998, s. 65.; dále srov.: NOVOTNÝ, T.: *Přícházejí*. Praha: Oliva, 1993, s. 60.

Church of Satan. Téměř všechny satanistické skupiny, které bychom zařadili do proudu mravního satanismu méně či více volně na Church of Satan navazují a čerpají z její nauky.

Tento proud satanismu bývá rovněž označován jako LaVeyovský (podle jména zakladatele Church of Satan – Antona Szandora LaVeye), etický, intelektualistický, institucionální³⁹, racionalistický⁴⁰ satanismus či softsatanismus⁴¹.

1.2.3. „Kulturní“ satanismus

Kulturní satanismus zaměřuje svůj odpor ke kultuře a obvykle pohrdá tradičními hodnotami krásy, dobra, života.⁴² Projevy tohoto směru jsou nejpatrnější především v rockové a metalové hudbě, která bývá díky tomuto faktu mnoha lidmi neprávem celistvě zavrhována. Otázka existence Satana jako bytosti zde ve většině případů nehraje roli, mnohdy lze tento typ satanismu interpretovat jako pozérství či komerční tah, ale jeho důsledky nelze podceňovat.

Pozoruhodným momentem je nárůst satanistické, okultní, čarodějnické či magické tematiky v kultuře obecně a zájem lidí o ni. V mnoha literárních románech jsou satanistická témata zmiňována. Roste počet televizních filmů a seriálů, jejichž hlavní postavy ovládají magii, a které jsou často určené přímo pro děti a mládež (někteří autoři dokonce našli souvislosti se satanismem

39 Srov.: POKORNÝ, V.; BLAŽEK, R.; TELCOVÁ, J.: *Nebezpečí sekt*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s. Brno, 2002, s. 70.

40 Srov.: CANTELMÍ, T.; CACACEOVÁ, C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 47 - 48.

41 Srov.: POKORNÝ, V.; BLAŽEK, R.; TELCOVÁ, J.: *Nebezpečí sekt*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s. Brno, 2002, s. 70.

42 Srov.: VOJTÍŠEK, Z.: *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004, s. 171.

i u populárního dětského seriálu „Pokémoni“⁴³). V poslední době bylo rovněž natočeno mnoho hororů či thrillerů, které přímo hovoří o Satanovi nebo o satanistické tematice. V tomto kontextu bychom mohli zmínit i alarmující nárůst internetových stránek, které o satanismu pojednávají.

Rozlišení, které jsme si uvedli je opravdu základním a orientačním, existují i jiná pojetí a kritéria rozdělení jednotlivých proudů satanismu, ale pro naši potřebu bude výše uvedené stačit.

43 Srov.: CANTELMÍ, T.; CACACEOVÁ, C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 83 - 86.

2.Church of Satan a LaVeyovský proud satanismu

Nyní zaměříme svou pozornost k již zmiňovanému tzv. mravnímu proudu satanismu. Jak již víme, jeho prvopočátky můžeme chronologicky řadit do konce 19. století a je spojen se jménem Aleistera Crowleyho⁴⁴. Zcela zásadním mezníkem jeho vývoje je však vznik a působení Church of Satan (česky Církev Satanova), která jako první organizovaný satanistický spolek zcela neskryvaně vystoupila na veřejnost v 60. letech 20. století. Je rovněž jisté, že LaVeyovský proud tvoří naprostou většinu současných satanistickým organizací.⁴⁵

2.1. Anton Szandor LaVey

Zakladatelem Church of Satan je Američan Anton Szandor LaVey (1930 – 1997), potomek gruzínských, rumunských a alsaských prarodičů,⁴⁶ který se narodil roku 1930 v Chicagu, z něhož se záhy s rodiči přestěhoval do Kalifornie.⁴⁷ Již v dětství LaVeye fascinovalo dílo Brama Stokera Dracula, nebo Mary Shelley Frankenstein a jiná četba hororového žánru.⁴⁸ Dále se zajímal o hudbu (ve svých patnácti letech se stal druhým hoboistou v San Francisco Ballet Symphony Opera) a ačkoliv byl zřejmě nadaný, střední školu rok před maturitou opustil, odešel z domova a jako ošetřovatel, později pomocník krotitele, kočkovitých šelem působil v Clyde Beatty

44 Viz. pozn. 39.

45 Srov.: REMEŠ, P.: *Kult uctívající d'ábla. Historie a současné podoby satanismu.* in Dingir. Časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích. Praha: Dingir, 1998/3, s. 11.

46 Srov.: POKORNÝ, V.; BLAŽEK, R.; TELCOVÁ, J.: *Nebezpečí sekt.* Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s. Brno, 2002, s. 71.; dále: LAVEY, A.: *Satanská bible.* Reflex, 1991, s. 9.

47 Srov.: <http://www.churchofsatan.com/home.html> (16.1.2010).

48 Srov.: tamtéž.

Circus.⁴⁹ V osmnácti letech cirkus opustil a začal pracovat v zábavním parku jako pomocník kouzelníka, kde se měl naučit hypnóze.⁵⁰ Během svého působení využíval i svou schopnost hry na varhany – hrával při různých pouťových atrakcích.⁵¹

La Vey při rozhovoru s novinářem Burtonem H. Wolfem řekl: „V sobotu večer jsem vídal chlapy, jak chlípně touží po polonahých holkách tančících na pouti; když jsem pak v neděli ráno hrál na varhany pro potulné kazatele ve stanech na druhé straně pouti, viděl jsem tytéž chlapy, jak dřepí v lavicích s manželkami a dětmi, prosí Boha o odpuštění, a aby je ochránil před tělesnými touhami. A příští sobotu byli zase na pouti nebo se někde jinde oddávali požitkům. Tehdy jsem pochopil, že křesťanská církev žije z pokrytectví a že člověk musí ventilovat své tělesné touhy bez ohledu na očišťování či tresty řádných náboženství.”⁵²

V roce 1951 se LaVey oženil s Carole Lansing, se kterou měli v roce 1952 dceru Karlu Maritzu (s Carole se rozvedl roku 1960 kvůli vztahu s Diane Hegarty, která mu v roce 1964 porodila dcera Zeenu Galateu; později se seznámil s Blanche Barton, se kterou měl v roce 1993 syna, kterého pojmenovali Satan Xerxes Carnacki; LaVeyovy přítelkyně i děti se podílely na vedení Church of Satan),⁵³ a začal se věnovat studiu kriminalistiky na City College of San Francisco. Později pracoval jako policejní fotograf u SFPD (San Francisco Police Department).⁵⁴

“Viděl jsem lidi zastřelené blázny a pobodané přáteli; malé děti, rozplácené v příkopu, kam je odhodili řidiči, kteří ujeli

49 Srov.: LAVEY, A.: *Satanská bible*. Reflex, 1991, s. 9.

50 Srov.: tamtéž.

51 Srov.: tamtéž.

52 Srov.: tamtéž, s. 9 - 10.

53 Srov.: <http://www.churchofsatan.com/home.html> (16.1.2010).

54 Srov.: LAVEY, A.: *Satanská bible*. Reflex, 1991, s. 10.

z místa nehody. Bylo to nechutné a depresivní. Kladl jsem si otázku: kde je Bůh? Začal se mi hnusit pokrytecký přístup většiny lidí k násilí, neustálé omílání fráze - Je to vůle Boží".⁵⁵

Po třech letech práce u policie zanechal a opět se věnoval hře na varhany – tentokrát však v nočních klubech a divadlech.⁵⁶ V roce 1956 si LaVey koupil domek v California Street v San Francisco's Richmond district, přemaloval jej na černo a začal v něm pořádat placené přednášky na různá témata – například: mučení a jeho metody (LaVey vlastnil sbírku mučících nástrojů), vraždy známých zločinců, přízraky, vampýři, kanibalismus a podobně.⁵⁷ Během setkávání na přednáškách se kolem LaVeye vytvořil Magický kruh – seskupení lidí, které vykonávalo různé okultní a magické rituály.⁵⁸ O Valpružině noci (poslední noc v dubnu) roku 1966 vyhlásil Anton Szandor LaVey vznik Church of Satan a tehdejší rok prohlásil za Satanův rok číslo 1.⁵⁹

Kvůli své excentricitě a zřejmě značné zálibě v popularitě se v následujících letech LaVey stával častým hostem nejrůznějších rozhlasových či televizních pořadů a vyšlo mnoho novinových článků týkajících se jeho působení. Vydal následující knihy: *The Satanic Bible* (Satanská bible); *The Satanic Rituals* (Satanské rituály); *The Compleat Witch* (Dokonalá čarodějka); *The Devil's Notebook* (Ďáblův zápisník) a *Satan Speaks!* (Satan hovoří!).⁶⁰ Je důležitým faktem, že se Satanská bible stala nejen v Americe bestsellerem a její vydání se dají počítat v desítkách. LaVey se rovněž angažoval při

55 Srov.: tamtéž.

56 Srov.: tamtéž.

57 Srov.: <http://www.churchofsatan.com/home.html> (21.1.2010).; dále srov.: CANTELMÍ, T.; CACACEOVÁ, C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 39.

58 Srov.: LAVEY, A.: *Satanská bible*. Reflex, 1991, s. 10.

59 Srov.: CANTELMÍ, T.; CACACEOVÁ, C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. s.39. ISBN 978-80-7195-220-6.; dále: LAVEY, A.: *Satanská bible*. Reflex, 1991, s. 11.

60 Srov.: VESELÝ, J.: *Satanismus*. Praha: Vodnář, 2003, s. 68.

přípravě mnoha hororových filmů se satanistickou tematikou.⁶¹

Anton Szandor LaVey zemřel 29.10. 1997 ve svých 67 letech. Po satanistickém rituálu bylo jeho tělo zpopelněno ve Woodlawn Memorial Chapel v Colmě.⁶²

Po LaVeyově smrti se od Church of Satan oddělilo několik odnoží – Temple of Seth a First Church of Satan. Do čela Church of Satan se postavila LaVeyova přítelkyně Blanche Barton a od roku 2001 stojí v čele Peter H. Gilmore (dlouholetý člen “koncilu devíti” - řídícího orgánu Church of Satan).⁶³

2.2. Teoretický podklad působení Church of Satan a proudu LaVeyovského satanismu

Pokusme se analyzovat základní prvky, na kterých stojí nauka Church of Satan a její charakteristiky. V nejrůznějších historických podobách satanismu převládal především charakter vzdoru proti maioritnímu křesťanskému náboženství, až ve 20. století se začíná formovat satanismus, který se snaží předložit člověku celkový světonázor, pohled na lidskou bytost a život a představit soubor hodnot; antikřesťanský aspekt přestává být zcela dominantním. Prvním významnějším “teoretikem” mravního satanismu je právě “Černý papež” (jak se Antonu Szandoru LaVeyovi přezdívalo). Ten se pokouší předložit satanismus v celistvé podobě jako určující životní nauku. Ve svém pojetí předkládá syntézu nejrůznějších legend o Satanovi, který je chápán velmi nekonkrétně, spolu s výrazným zastoupením magického prvku

61 Srov.: LAVEY, A.: *Satanská bible*. Reflex, 1991, s. 11 - 12.

62 Srov.: <http://www.latimes.com/news/archives/> (17.2.2010).

63 Srov.: <http://www.churchofsatan.com/home.html> (18.2.2010).

(včetně praxe). V teoretických argumentech čerpá silně zjednodušujícím způsobem z díla filosofa Friedricha Nietzscheho, materialismu a evolucionismu. Již samotné označení “church” (církev), které se používá jen pro označení církví křesťanských, poukazuje na rouhavý a provokativní charakter satanistického seskupení.

2.2.1. Satanistická “teorie”

Základní a podstatné teze “LaVeyovského” satanismu lze nalézt v Satanské bibli, která je určující, nebo přinejmenším inspirativní, pro většinu současných satanistických skupin. Uvedu několik bodů a pravidel, které jsou pro daný typ satanismu zcela charakteristické a pomohou nám porozumnět satanistickému myšlení:

Satanské devatero:⁶⁴

- 1) Satan znamená ukájení choutek, nikoli odříkání!
- 2) Satan znamená živoucí existenci, nikoli vymyšlené spirituální báčorky!
- 3) Satan znamená neposkvrněnou moudrost, nikoli pokrytecký sebeklam!
- 4) Satan znamená laskavost k těm, kdo ji zasluhují, nikoli lásku vyplýtvanou na nevděčníky!
- 5) Satan znamená pomstu, nikoli nastavení druhé tváře!
- 6) Satan znamená odpovědnost vůči odpovědným, nikoli péči o psychické upíry!

64 LAVEY, A.: *Satanská bible*. Reflex, 1991, s. 21.

- 7) Satan znamená člověka jako pouhé zvíře, někdy lepšího, mnohem častěji však horšího než ti, co krácejí po čtyřech, člověka, jenž se díky "božskému duchovnímu a intelektuálnímu vývoji" stal nejzkaženějším zvířetem!
- 8) Satan znamená všechny takzvané hříchy, jelikož vedou k fyzickému, mentálnímu nebo emočnímu uspokojení!
- 9) Satan je nejlepším přítelem, jakého kdy církev měla, jelikož ji po celá ta léta pomáhal udržovat v chodu!

Devět satanských hříchů (zkráceno)⁶⁵

- 1) HLOUPOST - Hlavní hřích satanismu. Nevědomost je jedna věc, ale rozvoj naší společnosti stále víc a víc staví na hlouposti. Spočívá to v lidech, kteří souhlasí se vším, co je jim předkládáno. Masové sdělovací prostředky podporují zkultivovanou hloupost jako stav, který je nejen přijatelný, ale dokonce chvályhodný. Satanisté se musí naučit prokouknout podvody a nemohou si dovolit být hloupí.
- 2) OKÁZALOST - Okázalost i hloupost mají stejný základ, díky němuž je v současnosti udržován koloběh peněz. Každý se snaží cítit se jako velké zvíře a dosáhnout úspěchu za každou cenu.
- 3) SOLIPSISMUS – Solipsismus může být velice nebezpečný pro satanisty. Promítáš své reakce, odezvy a soucítění na někoho, kdo je pravděpodobně na daleko nižší úrovni než ty. Je mylné

⁶⁵ VESELÝ, J.: *Satanismus*. Praha: Vodnář, 2003. s. 86 - 88.; dále srov.: LAVEY, A.: *Satanská bible*. Reflex, 1991, s. 25 - 46.

se domnívat, že ti lidé budou oplácet tou samou protislužbou, zdvořilostí a respektem, které ty jim zcela přirozeně poskytuješ. Ne, nebudou. Namísto toho se musí satanisté snažit dodržovat příkaz “Čiň jiným to, co činí oni tobě!”. Pro většinu z nás je to dřina a vyžaduje to neustálou bdělost, abychom neupadli do příjemné iluze, že je každý jako my.

- 4) SEBEKLAM – Další hlavní hřích. Nesmíme skládat hold žádným posvátným kravám, které jsou nám předkládány. Hrají totiž role, které můžeme zaujmout my sami. Pouze na chvíli se dá vkročit do sebeklamu, ale jen když je to zábava, avšak vědomá. Ale potom už to není sebeklam.
- 5) PODŘÍZENOST STÁDU – Je v pořádku přizpůsobit se osobním přáním, jestliže ti to na konci přinese úspěch. Ale jenom blázen se může připojit ke stádu a přijmout roli, jaká mu je diktována. Klíčem je osvojit si mistrovskou moudrost a nenechat se zotročovat vrtochy většiny.
- 6) NEDOSTATEK PERSPEKTIVY – Nikdy nesmíš ztratit názor na to, co a kdo vlastně jsi a co by mohlo přímo ohrozit tvou existenci. Tvoříme historii právě teď, každý den. Vždy měj na paměti širší historický a sociální obraz. Jestliže chceš, aby kousky mozaiky zapadly na své místo, musíš chápat podstatu věcí, které skládáš dohromady. Nenech se ovládnout nátlakem stáda. Pamatuj, že pracuješ na zcela jiné úrovni než zbytek světa.

- 7) ZAPOMNĚTLIVOST NA MINULÉ ORTODOXIE – Nezapomeň, že toto je jeden z klíčů k vymývání mozků lidí, aby přijímali něco, co vypadá jako “nové” a “odlišné”, i když to tu dávno všechno bylo, ale nyní je to prezentováno v novém balení. Očekává se od nás, že budeme blouznit o duchu “stvořitele” a zapomeneme, co bylo na počátku. To nahrává potřebám společnosti.
- 8) NEPLODNÁ PÝCHA – Pýcha je ohromná věc až do chvíle, kdy dojde k vylévání vaničky i s dítětem. Zásada satanismu zní: jestliže to pracuje pro tebe, je to v pořádku. Když dojde k tomu, že to pro tebe pracovat přestane, jestliže ses vlastní silou dostal do slepé uličky a nezbývá ti než říct: “Promiňte, udělal jsem chybu, byl bych rád, kdybychom mohli dojít k nějakému kompromisu.”, učiň tak.
- 9) NEDOSTATEK ESTETIKY – Estetika je hlavní satanský nástroj a musí být používán, aby magie byla účinná. Estetika je vysoce osobní záležitostí, odráží naši vlastní povahu, ale jsou zde všeobecně příjemné a harmonické tvary, které nesmí být odmítány.

LaVey hledí na křesťanství jako na viníka faktu, že člověk je nakažen vědomím hříchu, které jej svazuje. Křesťanství je potlačovatelem přirozenosti, tvůrcem kritérií pro dobro a zlo. Křesťanství zavedlo otrockou morálku (analogie k pojetí Nietzscheho) a dusí ve světě změnu a pokrok. Dábel je pak opakem, je principem změny a vývoje (jeho pojetí je poměrně transparentní ve slovní hříčce, jak ji uvádí LaVey: “EVIL” - zlo, pozpátku vytvoří

“LIVE” - život⁶⁶). A nyní má nastat doba, kdy se člověk oprostí od pokrytecké a slabošské křesťanské morálky, kdy se znovu naučí “Zákonu džungle”⁶⁷ a nastane přirozený stav - jak říká Anton LaVey: “Smrt slabochům, blahobyt silným!”⁶⁸ Satanista se má postavit mimo dobro a zlo a být sám sebou, má se zbavit lží, které nás obklopují: “Vymýtit je, aby se nemohly dále šířit. Zničit je, jinak zničí ony nás!”⁶⁹ Dalším nesporným bodem satanistické morálky je moc. Moc je správná a čím více jí satanista má, tím lépe.⁷⁰

Pro satanistu je důležitý jen on sám (proto jsou vlastní narozeniny nejdůležitějším svátkem satanisty). V jednom rozhovoru LaVey říká: “There is no God, or no Devil. There is only Anton Szandor LaVey.”⁷¹ A pokud jediné, o co jde, je člověk sám, nutně z toho vyplývá naprostá orientace k momentálnosti bytí (tzn. eschatologické otázky jdou do ústraní, jimi se nemá cenu zabývat). I proto Church of Satan vybízí k naprostému užívání si života (znovuoživení onoho barokního “Carpe diem.”)⁷² A o co tedy v životě satanisty jde? Jen a pouze o něj a o to, aby mohl říci: “Jsem satanista! Skloňte se, neboť já jsem nejvyšším ztělesněním lidského života!”⁷³

2.2.2. Pojetí Satana v LaVeyovském satanismu

Jak chápe Satana LaVeyovský satanismus? Odpověď nebude jednoduchá, protože ta bývá i u samotných členů Church of

66 Srov.: LAVEY, A.: *Satanská bible*. Reflex, 1991, s. 13.

67 Srov.: tamtéž, s. 14; 25.

68 Srov.: tamtéž, s. 25.

69 Srov.: tamtéž, s. 28.

70 Srov.: VESELÝ, J.: *Satanismus*. Praha: Vodnář, 2003, s. 106.

71 Srov.: <http://www.churchofsatan.com/home.html> (18.2.2010).

72 Srov.: LAVEY, A.: *Satanská bible*. Reflex, 1991, s. 29.

73 Srov.: tamtéž, s. 40.

Satan různá. Vlastně o to, jak chápat Satana v daném proudu satanismu, ani nejde. Hlavní, čím se má satanista zabývat, je on sám. Nicméně převládá pojetí Satana jako neosobní, přírodní, kosmické síly. "Satan pod různými jmény a v různých podobách představuje univerzální archetyp, který je symbolem kosmických energií a sil."⁷⁴ "Tato mocná síla, která prostupuje universum a udržuje ho v rovnováze, je příliš neosobní, než aby se starala o štěstí či bídu tvorů z masa a kostí, kteří obývají tuto kouli plnou podlosti a špíny."⁷⁵ Je trochu paradoxní, že satanisté rozumí Satanovi jako "mocné síle prostupující celé universum", ale zároveň prosazují, že za vše, co je a co se děje může jen a pouze člověk a zákon akce a reakce.

Jak jsme si již řekli, v otázce existence či neexistence Satana se můžeme setkat i s protikladnými tvrzeními z řad Church of Satan. Není důležité řešit otázku bytí a "božství" Satana, protože to co je důležité je bytí a božství člověka. Znovu bych citoval LaVeyovu odpověď na obdobnou otázku: "There is no God, or no Devil. There is only Anton Szandor LaVey."⁷⁶ Rovněž lze uvést reakci současného nejvyššího kněze Church of Satan – Petera Gilmorea v pořadu The Hour na tutéž otázku: "There is no God, no Devil, no afterlife.", z dalších odpovědí poznáváme, že smyslem života je mít právě život pod kontrolou, ve vlastních rukách a k tomuto stavu má být satanismus prostředkem.⁷⁷

Obecně převládá tendence rozumět Satanovi jako symbolu osvobození se z pokrytecké a převrácené morálky, osvobození se k sobě samotnému.

74 VESELÝ, J.: *Satanismus*. Praha: Vodnář, 2003, s. 101.

75 Srov.: LAVEY, A.: *Satanská bible*. Reflex, 1991, s. 35.

76 Srov.: <http://www.churchofsatan.com/home.html> (18.2.2010).

77 Srov.: <http://www.youtube.com/watch?v=W4SraX4inJw&feature=related> (19.2.2010).

2.3. Praxe LaVeyovského satanismu

Praxe daného proudu satanismu není pro mou práci příliš podstatná, ale z důvodu celistvějšího pohledu na problematiku Church of Satan mi přijde vhodné poukázat na několik základních faktů.

2.3.1 Rituály

Satanistická praxe je především opřena o jednání dle morálky, jak jsme o ní hovořili výše. Dalším důležitým prvkem praxe satanismu je rituál. Jedná se o nejružnější magické, silně teatrální ceremonie, jejichž účelem je přizpůsobení si reality ve svůj prospěch, čehož lze, podle satanistů, dosáhnout praktikováním magie. Magický aspekt rituálu, jakožto snaha o přizpůsobení si reality ve svůj prospěch, dle vůle toho, kdo rituál provádí, je na první pohled v rozporu s faktem, že LaVey neuznává nic mimo sebe. Proto rituál nelze chápat jako obracení se k síle vůči člověku transcendentní, ale spíše jako koncentraci energie v člověku samém, který ji pak může využít k naplnění daného cíle rituálu. Ovšem pohledy na tento problém se liší (stejně jako představa reálné existence Satana) i u jednotlivých satanistů.

Prvořadým účelem rituálů, který LaVey zdůrazňoval, je však jejich chápání jako prostředků k naplnění lidské “potřeby rituálu” a ukojení emocí, proto rituály většinou označuje jako psychodramata. Dále zdůrazňoval osvobozující funkci rituálů – odpoutání se od studu, zbavení se potlačování přirozených pudů (pro LaVeye je člověk “člověk-zvíře”), které má člověk v sobě

zakořeněné v důsledku přetrvávání pokrytecké křesťanské morálky.⁷⁸

Rituály lze praktikovat samostatně, ale i ve skupině. Používají se během nich nejrůznější rekvizity (oltář, pohár, dýka, meč, gong,...). Časté je zapojení sexuálního rozměru (od záměrně vyvolaného vzrušení přes masturbaci až po sexuální orgie).

V Satanské bibli LaVey rozlišuje tři základní rituály: 1) jak přivolat partnera k ukojení chťice, nebo navodit sexuálně uspokojivou situaci; 2) jak zajistit pomoc nebo úspěch osobě, se kterou sympatizujeme či soucítíme (včetně nás samotných); jak dosáhnout zničení nepřítele.⁷⁹ Rituály si však může vymýšlet a připravovat každá skupina - skupiny Church of Satan nesou označení "grottoes" (= angl. jeskyně, sluje⁸⁰) - či jednotlivec podle sebe a svých znalostí.

LaVeyovský satanismus striktně odmítá zvířecí a lidské oběti, stejně jako například konzumaci drog - jako projev slabošství.⁸¹

2.3.2. Symboly

Co se týče používání symbolů, je shodné se satanistickými symboly obecně (obrácený pentagram, obrácený kříž, bafomet, číslo 666, hexagram, apod.).

78 Srov.: LAVEY, A.: *Satanská bible*. Reflex, 1991, s. 29.

79 Srov.: tamtéž, s. 105 – 107; 115 – 118.

80 Srov.: *Anglicko-český, česko-anglický slovník*. Olomouc: Fin publishing, 1997, s. 222.

81 Srov.: REMEŠ, P.: *Kult uctívající d'ábla. Historie a současné podoby satanismu*. in *Dingir. Časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. Praha: Dingir, 1998/3, s. 11.

2.4. Shrnutí poznatků

LaVeyovský satanismus předkládá člověku silně individualistický, egoistický a relativistický pohled na svět a život. V názorech jeho zakladatele jsou zcela zřejmé prvky evolucionismu, materialismu a utilitarismu. Pozornost celé lidské bytosti je orientována k prožívání přítomnosti, které má ústít jen k naplňování svých potřeb. Člověk je degradován na konstrukt sebeuspokojování a právě honba za uspokojením dosud neuspokojených tužeb a požitkářství se stává smyslem a cílem bytí. LaVey staví “proti solidaritě egoismus, proti odpuštění odplatu, proti soucítění boj”.⁸² Z politického hlediska se blíží k extrémní pravici.⁸³

Pohled na ostatní lidské bytosti je zřejmý – všichni jsou sobečtí a násilničtí tvorové. Všichni žijí ve světě, kde platí zákon silnějšího a selekce mezi těmi, kdo si zaslouží a těmi, kdo si nezaslouží žít (protože jsou příliš slabí na to, aby v životě obstáli), je přirozeným a správným stavem (na základě jakých kritérií se určuje síla a slabost LaVey nijak neuvádí, ale lze vyvodit, že se jedná o samotnou “schopnost obstát”).

Anton Szandor LaVey vlastně nepřišel s ničím novým, ale zkombinoval různé dávno známé názory a myšlenky a oděl je do hávu esoteriky a okultismu, čímž se staly pro řadu lidí atraktivními. Je ale zřejmé, že satanismus vesměs přitahuje lidi s narušeným sebevědomím, lidi poznamenané životním traumatem, lidi s pocitem společenské méněcennosti či bezvýznamnosti, které pak láká vidina, že agresivní vzpourou svůj pocit méněcennosti překonají;⁸⁴ pocit své

82 Tamtéž.

83 Srov.: tamtéž.

84 Srov.: tamtéž.

moci, která je jednou z nejvyšších hodnot satanismu a je v jeho učení neustále omýlána, pak má tento individuální pocit nahradit.

Původní LaVeyova Church of Satan je nejrozšířenější satanistickou organizací na světě s asi 5.000 členy a mnohými “pobočkami” na všech kontinentech.⁸⁵ Počet příznivců LaVeyovského pojetí satanismu a členů skupin na Church of Satan navazujících je ovšem mnohem vyšší (Jiří Valter – bývalá čelní postava grotta Church of Satan v ČR hovoří o 2 milionech)⁸⁶ a zasahuje celou škálu společnosti.⁸⁷

2.5. Situace v České republice

Věnujme se ve zkratce rozšíření a působení Church of Satan a LaVeyovského satanismu v naší zemi.

Již před rokem 1991 u nás existovaly skupiny LaVeyovsky orientovaných satanistů (např. v Chomutově okolo Michala Štefaničáka⁸⁸), které nedosahovaly většího významu, především díky menšímu počtu přívrženců a slabší zorganizovanosti. Grotto Church of Satan založil v Brně dne 1.října 1991 Jiří Valter (známý pod přezdívkou BogBoss; zpěvák kapely Root). Skupina nesla označení Československá Církev Satanova (po rozpadu ČSFR Česko - Slovenská Církev Satanova). Do LaVeyovi smrti (říjen 1997) údajně probíhala pravidelná komunikace mezi pražskou pobočkou a americkou Church of Satan, později vzájemné vztahy ochably. Dne

85 Srov.: tamtéž.

86 Srov.: DVOŘÁKOVÁ, M.: *Malé děti nepožírám. Rozhovor s veleknězem Církve Satanovy*. in *Dingir. Časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. Praha: Dingir, 1998/3, s. 18.

87 Například v roce 2004 bylo umožněno Chrisu Cranmerovi jako prvnímu satanistovi se ke svému vyznání oficiálně přihlásit v námořnictvu Velké Británie, což znamená, že je mu dovoleno praktikovat satanistické rituály na palubě lodi, na které slouží. - srov.: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3948329.stm (2.3.2010).

88 Srov.: VESELÝ, J.: *Satanismus*. Praha: Vodnář, 2003, s. 171.

1.10. 1999 informoval Jiří Valter o přerušení veškerých kontaktů s americkou církví.⁸⁹ V tomto období měla mít česká pobočka řádově stovky oficiálních členů.⁹⁰

Po roce 2004 ustupuje Jiří Valter do pozadí, předním orgánem se stává Rada třinácti (13 vůdčích osob, mediálně nejznámější postavou je Pavel Brndiar) a skupina se přejmenovává na 1. Česko - Slovenský Chrám Církve Satanovy. Dále probíhá reorganizace, rozšiřuje se hierarchie církve a stěžují se podmínky přijetí pro případné zájemce (k dotazníku přibývá pohovor a IQ test).

Zpevnění organizačního systému Chrámu nechápou satanisté jako oslabení prvku egoismu a individuality, nýbrž v ucelenější skupině vidí praktické výhody jako je lepší dostupnost k satanistickým materiálům, knihám, myšlenkám,...

Ústředí Chrámu se nalézá v Praze, další dva Temply (jak satanisté označují své pobočky) jsou v Prostějově a Rakovníku. Na některých internetových fórech je patrná snaha o založení nové pobočky v Brně. Chrám vydává časopis *The Abyss* (angl. propast, bezedná hlubina⁹¹). Má okolo 200 členů a ročně přijme přibližně 1-5 zájemců, zhruba stejný počet je odmítnut.⁹² Za celou dobu své existence od 90. let 20. století do současnosti se odnož Church of Satan u nás již pokusila o státní registraci své skupiny. Pokus byl neúspěšný a jak uvedl Pavel Brndiar ve slovenské talk-show *Soňa*, Chrám o registraci již usilovat nebude.⁹³

1. Česko-Slovenský Chrám Církve Satanovy se ubírá v produ LaVeyovského satanismu vlastní specifickou cestou, avšak základní teze Antona Szandora LaVeye bere za stěžejní a čerpá

89 Srov.: <http://www.cirkevsatanova.com/home.htm> (18.9.2009).

90 Srov.: tamtéž; dále srov.: <http://www.cirkevsatanova.com/home.htm> (18.9.2009).

91 Srov.: *Anglicko-český, česko-anglický slovník*. Olomouc: Fin publishing, 1997, s. 16.

92 Srov.: <http://www.cirkevsatanova.com/home.htm> (18.9.2009).

93 Srov.: <http://www.cirkevsatanova.com/home.htm> (18.9.2009).

z nich. Chrám se více orientuje k magické praxi, rituálům a práci s přírodními silami. Rovněž se věnuje i “osvětové” činnosti a není výjimkou obecná pozvánka pro všechny zájemce k účasti na vybraných rituálech.⁹⁴

⁹⁴ Například během Festivalu Fantazie, který již tradičně proběhl v červenci 2009 v Chotěboři na Vysočině, hlavní představitelé 1.Česko-Slovenského Chrámu Církve Satanovy v prostorách chotěbořského kulturního domu představili široké veřejnosti své působení, teorii i praxi a seznámili publikum s podmínkami pro přijetí do svého spolku. Zarážející na celé věci je fakt finanční podpory festivalu Chotěboří i krajem Vysočina, protože z předešlého textu je zřejmá silná antisociální tendence v sektách LaVeyovského satanismu. - srov.: <http://www.cirkevsatanova.com/home.htm> (21.10.2009).; dále srov.: <http://www.festivalfantazie.cz/> (8.1.2010).; dále srov.: <http://www.vysocina-news.cz/clanek/beseda-se-satanisty-na-festivalu-fantazie/> (8.1.2010).

3. Od teocentrismu k antropocentrismu

V následující úvaze se zamyslíme nad směřováním lidského uvažování a jeho tendencemi příklonu k člověku samotnému. Pokusíme se zasadit do modelu od teocentrismu k antropocentrismu i předmět naší práce – Church of Satan a její působení.

3.1. Kořeny západní civilizace

Obecně se uznává, že je evropská kultura a zápaní civilizace vybudována na třech základních pilířích: řeckém způsobu myšlení, římském právu a biblickém náboženství.⁹⁵ Nelze samozřejmě zapomínat na další vlivy, jako je indoevropské dědictví, keltský a germánský přínos. Ovšem tyto sekundární činitele tvorby evropské kultury a západní civilizace můžeme považovat jen za vedlejší činitele – indoevropanské dědictví je stále zahaleno mnoha nejasnostmi a je předmětem mnoha dohadů a polemik, pohybuje se mezi mýtem a dějinami; keltský vliv zanechal pouze sporadické stopy (kromě atlantického okraje světadílu); germánský vliv se začal projevovat až v raném středověku, kdy řecko-římská civilizace již nesla významný punc křesťanství.⁹⁶

Mluvit o odkazu těchto třech prvků naší civilizaci by bylo jistě na dlouhou úvahu, ale pokusíme se nalézt a vyzdvihnout několik aspektů, které budou pro práci důležité.

95 Srov.: ŠPIDLÍK, T.: *Duchovní jednoty nové Evropy*. Olomouc: Refugium, 2007, s. 7.

96 Srov.: CARBONELL, CH.-O.; BILOGHI, D.; LIMOUZIN, J. a kol.: *Evropské dějiny Evropy I.: Mýty a základy*. Praha: Karolinum, 2003, s. 49 – 50.

3.1.1. Athény

Řecká filosofie položila základy západnímu myšlení, stanovila zjednodušeně řečeno „pravidla uvažování“, zabývala se zkoumáním přírody, člověka a dala mu schopnost abstrakce a úsudku.⁹⁷ Dále představila dialog a jeho pravidla, pokoušela se stanovit základní terminologii (která je živá a nenahraditelná dodnes), předložila pojetí kauzality a finality.

Další zcela zřejmé stopy antického odkazu lze spatřovat v umění (hledání harmonie, proporčnosti, vyváženosti jednotlivých částí, zlatý poměr,...), důkazem nám mohou být stále návraty umění pozdějšího k tomu řeckému (karolínská renesance, renesance, klasicismus,...).⁹⁸

Člověk jako individuum tvoří důležitou součást celku, který ale stojí, v hodnotovém smyslu, nad ním, člověk je zoón politikon.⁹⁹ Člověk vidí svět subjektivním smyslovým pohledem, ale zároveň má možnost intelektuálního poznání, které je objektivní a platné pro všechny. Tato intelektuální kontemplace pravd (idejí, Boha) nutně vede k morálním závěrům, které nacházejí uplatnění v zákonech a principech – vyvstává propojenost profánního a náboženského.¹⁰⁰ Tímto způsobem se tedy rodí polis, ve které má člověk pozici individuální bytosti, jež je součástí většího celku, který je přesahujícím svou část – jakási rovnováha mezi individualismem a kolektivismem, kterou musíme chápat nejen na politické úrovni myšlení.

97 Srov.: tamtéž, s. 53 – 56.

98 Srov.: tamtéž.

99 Srov.: tamtéž.

100 Srov.: ŠPIDLÍK, T.: *Duchovní jednota nové Evropy*. Olomouc: Refugium, 2007, s. 7 – 13.

3.1.2. Řím

Odkaz antického Říma západní civilizaci spočívá ve větší míře především v úrovni politické a státoporné. Římské právo přináší obrat od řeckého principu, že *lógos* tvoří *nómos* k opačnému pojetí – *nómos* tvoří *lógos*.¹⁰¹ Řím přináší důraz na praktickou účelnost, organizovanost a státní zřízení v jasné struktuře, vznik občana, jak jej chápeme ve své podstatě dodnes.¹⁰² Vyjmenované aspekty však nebudou pro naši práci zvlášť důležité, proto se jimi dále nebudeme zabývat.

3.1.3. Jeruzalém

Vliv židovství, které bylo zprostředkováno díky křesťanství, na formování západní civilizace je, přes současný fenomén odklonu od křesťanství,¹⁰³ nepopíratelným faktem. Křesťanství do sebe absorbovalo jak řecké, tak sémitské kořeny a díky tomu jsou v západní civilizaci přítomné jako univerzálně platné.¹⁰⁴ Bible a židovská i křesťanská tradice je nejen nevyčerpatelným zdrojem inspirace v umění, ale je i důležitým „normotvorným faktorem“, který předal západnímu člověku záchytné body, hodnoty, exempla a mýty: Genesis lze považovat za „paradigma a ideologický substrát všech západních technicko-kulturních hodnot, který dal evropské psýché základní archetypy,

101 Srov.: tamtéž. s. 13 – 15.

102 Srov.: CARBONELL, CH.-O.; BILOGHI, D.; LIMOUZIN, J. a kol.: *Evropské dějiny Evropy I.: Mýty a základy*. Praha: Karolinum, 2003, s. 57 – 59.

103 Srov.: tamtéž, s. 59 – 61.; dále srov.: RUPNIK, M. I.: *Spirituální četba skutečnosti*. in Pavel Ambros (ed.), sborník: *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*. Olomouc: Refugium, 2008, s. 100 – 177.

104 Srov.: AMBROS, P.: *Svoboda k alternativám. Kontinuita a diskontinuita křesťanských tradic*. Olomouc: Refugium, 2009, s. 119 – 120.

významuplné mýty a zdroje poučení.“¹⁰⁵

Důležitým odkazem je garance důstojnosti lidského jedince jako tvora stvořeného dle obrazu Božího, která předznamenává deklaraci lidských práv, jež sice bývala mnohdy porušována, ale je z principu pokládána za nedotknutelnou.¹⁰⁶

Značný odkaz Jeruzaléma lze spatřovat i ve vědeckém myšlení, které sice vychází z pozitivistického racionalismu, ale určité biblické jistoty nezpochybňuje, dokonce je i využívá jako apriorní předpoklady některých hypotéz a teorií (např. „*Fiat lux*“ jako inspirace astrofyzikální teorie Velkého třesku, atd.).¹⁰⁷

3.2. Obrat k člověku

Dále se ve své úvaze zaměříme na jednotlivá historická období a pokusíme se uvést jejich vliv na změnu paradigmatu, kdy centrem lidského zájmu a snažení přestává být Bůh a na jeho místo přichází člověk samotný.

3.2.1. Středověk

Období středověku by se na první pohled mohlo zdát zcela zaměřené k Bohu, k božskosti, soustředěné „na hlubinu“ a celek reality (např. snahy univerzit o vytvoření filosoficko-teologických *Summ* všeho vědění¹⁰⁸), ale již zde můžeme pozorovat jisté tendence našeho obratu, které pozvolna nabýraly na své

105 Srov.: CARBONELL, CH.-O.; BILOGHI, D.; LIMOUZIN, J. a kol.: *Evropské dějiny Evropy: Mýty a základy*. Praha: Karolinum, 2003, s. 57 – 59.

106 Srov.: tamtéž, s. 59 – 61.

107 Srov.: tamtéž.

108 Srov.: ŠPIDLÍK, T.: *Duchovní jednota nové Evropy*. Olomouc: Refugium, 2007, s. 19.

radikalitě. Rostlo napětí mezi řádem přirozeným (zákony nutně platné pro všechny) a nadpřirozeným (náboženská víra založená na svobodném dialogu s Bohem, na zjeveních a zázracích), které by měly být v harmonii a vzájemném respektu, jak se o to snažila scholastika, neboť *supernatura supponit naturam*: filosofie jako *ancilla theologiae* se snad i paradoxně projevuje jako paní, která uměla svůj „aristotelismus“ uložit teologii, než aby teologie projevovala svou suverenitu, ačkoliv na univerzitách zaujímal první místo.¹⁰⁹ Další napětí můžeme spatřit ve vztazích stát – církev (na Východě césaropapismus; na Západě se v důsledku bojů o investituru hledá nějaká vzájemná dohoda - dočasného charakteru). Ostatně s tímto problémem se již vypořádával i Platón ve svém dialogu Polítieia, ideologicko-právní jednotu viděl jako v tomto světě nedosažitelný ideál (významnou roli v tomto závěru jistě hrála poprava Sókrata) – pak vyvstává otázka: „Nač tedy naše živobytí zbytečně prodlužovat?“¹¹⁰, na kterou odpovídají různá eschatologická hnutí očekávající Apokalypsu (např. chiliasmus).¹¹¹

Vyjmenované tendence ovšem nejsou v rozporu s tím, že středověký člověk obecně byl soustředěný na božskou realitu zcela jistě více než člověk kdykoliv později. Dokladem nám může být zcela jasná výpovědní hodnota umění, které se bez náboženského kontextu ve větší míře nevyskytovalo. Kultura byla nesena tajemstvím, které bylo garantováno autoritou.¹¹²

„Během středověku se lidské síly určitým způsobem vnitřně duchovně zkoncentrovaly, ale neprojevily se dostatečně

109 Srov.: tamtéž.

110 ŠPIDLÍK, T.: *Duchovní jednoty nové Evropy*. Olomouc: Refugium, 2007, s. 21.

111 Srov.: tamtéž, s. 19 – 23.

112 Srov.: RUPNIK, M. I.: *Spirituální četba skutečnosti*. in Pavel Ambros (ed.), sborník: *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*. Olomouc: Refugium, 2008, s. 170 – 174.

navenek.“¹¹³ Tato možnost přišla až s křesťanskou renesancí (raná italská renesance – sv. František z Assisi, Joachim Fiore,...), která se snažila o obrození v čistě křesťanském duchu a na základě čistě křesťanského humanismu (ten je odlišným od humanismu novověkých dějin).¹¹⁴ Středověký velkolepý ideál nábožensky založené kultury se snažil o stvoření Božího království na zemi. Tento ideál však nedosáhl naplnění a vyvstala potřeba hledání nové cesty, která v některých svých projevech nabírala až antikřesťanského charakteru.¹¹⁵

3.2.2. Novověk

Největší míru na změně paradigmatu uvažování člověka v diskutované otázce nese období přechodu středověku v novověk (renesance a humanismus – ve smyslu dějinného období). Renesance přináší radikální obrat k člověku, klade důraz na jeho individualitu, upřednostňuje jednotlivce před společenstvím.

Středověk síly člověka zkoncentroval, ale nedal jim prostor svobodného uplatnění a svázal je, neboť celou kulturu centralizoval.¹¹⁶ Ve středověku se lidská duše ranila steskem po jiném, transcendentálním světě a stala se neschopnou nalézt uspokojení zde na zemi - duše raněná touhou po vykoupení, touhou účastnit se tajemství, jaké antický svět nikdy nepoznal, duše otrávená prožitkem hříchu, protikladem dvou světů.¹¹⁷ Reakce renesance byla v tomto smyslu nutná.

„Dějiny novověku nejsou ničím jiným, než dějinami

113 BERĎAJEV, N., A.: *Smysl dějin*. Praha: Oikoymerh, 1995, s. 95.

114 Srov.: tamtéž.

115 Srov.: tamtéž, s. 95 – 97.

116 Srov.: tamtéž, s. 96.

117 Srov.: tamtéž, s. 99.

svobodného uplatnění lidských sil.“¹¹⁸ Počátek novověku znamená duchovní decentralizaci, diferenciaci a autonomizaci všech oblastí společenského a kulturního života,¹¹⁹ dále atomizaci pravdy, fragmentarizaci pohledu na realitu,¹²⁰ sekularizaci lidské kultury, kdy i náboženství podléhá jednotlivým pohledům speciálních věd.¹²¹

„Přechod od středověkých dějin k dějinám novověku představuje jakýsi obrat od božskosti k lidskosti, od božské hlubokosti, do niterného soustředění ven z duchovního jádra, k vnějšímu kulturnímu projevu. Tento obrat od duchovní hlubiny, s níž byly propojeny lidské síly, k níž byly přímo bytostně připoutány, není jen osvobozením lidských sil, ale také obratem ven, k vnějším projevům lidského života, z hlubiny na periferii, přechodem ze středověké náboženské kultury ke kultuře světské, kdy se těžiště přenáší z božské hloubi na čistě lidskou tvorbu. Duchovní spojení s centrem života stále více a více slábne. Celé novověké dějiny jsou takovou cestou evropského člověka vzdalujícího se stále více a více duchovímu centru, cestou na níž člověk svobodně prověřuje své tvůrčí síly.“¹²²

Dalším typickým aspektem renesance je návrat k přírodě (propojenost s ní je typickým znakem antiky, avšak vztah k přírodě v době renesance je značně odlišný než v antice - převládá snaha k ovládnutí přírody ke svému prospěchu, namísto antické organické propojenosti a pohroužení člověka do přírody) - středověk objevil duchovního člověka, „nového Adama“, renesance znovuobjevila

118 Tamtéž, s. 96.

119 Srov.: tamtéž.

120 Srov.: ŠPIDLÍK, T.: *Duchovní jednota nové Evropy*. Olomouc: Refugium, 2007, s. 24.; dále srov.: RUPNIK, M. I.: *Spirituální četba skutečnosti*. in Pavel Ambros (ed.), sborník: *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*. Olomouc: Refugium, 2008, s. 173 – 174.

121 Srov.: tamtéž.; dále srov.: BERĎAJEV, N., A.: *Smysl dějin*. Praha: Oikymen, 1995, s. 96.

122 BERĎAJEV, N., A.: *Smysl dějin*. Praha: Oikymen, 1995, s. 97.

člověka přírodního, se kterým bylo křesťanství během středověku v rozporu, protože v něm vidělo nízké pudy, se kterými ve jménu duchovního utváření lidské osobnosti a vykoupení vedlo spor.¹²³ Člověk byl znovuzrozen, plný živelných sil a velkého sebevědomí. Tento element se projevil i v katolické církvi (románský temperament ho ochotně přijal v podobě renesanční papežství, papežského mecenášství,...; naopak germánský temperament tato skutečnost vedla až k protestantské vzpouře).¹²⁴ Renesance povstala ze střetu věčných vztahů imanence a transcendence, není však návratem k pohanství, ale je střetem dvou složek – křesťanské a pohanské.¹²⁵

Nelze přehlédnout vzestup snahy zmatematizovat pojetí světa a striktně logicko-vědecký přístup k němu. Společnost inklinuje k ekonomii a hospodářství a tento aspekt proniká do všech oblastí lidského myšlení a chápání (člověk směřuje od náboženství k ekonomii).¹²⁶ Vzestup racionality se snaží objasnit všechna tajemství. Náboženství ustupuje stranou a spadá spíše na pole kultury, která se sama od náboženské (středověké) proměňuje v kulturu světskou, renesance klade jasnou antitezi středověku.

Obrat k člověku a světu „pozemskému“ je patrný ve všech rovinách raně novověké kultury. V umění si lze na první pohled všimnout přechodu od obrácené perspektivy k lineární. „Když se začíná pochybovat o nepodmíněnosti theocentrismu a spolu s hudbou sfér zazní hudba země („zemi“ chápou ve smyslu emancipace lidského „já“), začíná pokus vyzvednout na místo zmatnělých a zamlžených skutečností podoby a přízraky, na místo

123 Srov.: tamtéž.

124 Srov.: tamtéž, s. 98.

125 Srov.: tamtéž, s. 99.

126 Srov.: RUPNIK, M. I.: *Spirituální četba skutečnosti*. in Pavel Ambros (ed.), sborník: *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*. Olomouc: Refugium, 2008, s. 170 – 174.

theurgie iluzionistické umění, a na místo božského děje divadlo.“¹²⁷ Na poli filosofie se vzápětí vyskytne Descartovo „Cogito, ergo sum!“, jeho obrat od objektu k subjektu, podložen striktním racionalismem, který je výsledkem jeho metodické skepse. Ten zcela transparentně podkládá obrat od teocentrismu k antropocentrismu (ačkoliv si Descartes vzápětí potvrdil i existenci Boží) i na poli myšlení.

Humanismus renesanci doplňuje, „v nejvlastnějším slova smyslu už podle svého jména znamená povznesení člověka, jeho přenesení do středu všeho dění, vzpouru člověka, jeho sebepotvrzení a sebeobjevení.“¹²⁸ Dále dokončil separaci člověka jako bytosti přírodní a člověka jako bytosti chápané v duchovním smyslu, čímž ho vzdálil vnitřnímu smyslu bytí, jeho Božskému založení a nejhlubším základům vlastní přirozenosti: z obrazu Božího k bytosti splozené z přírodní nutnosti.¹²⁹ Člověk hledá sám sebe i za tu cenu, že opustí Boha. Je ale palčivou otázkou, do jaké míry lze poznat jednoho bez druhého.

Podobné schéma (vyrovnávání tezí a antitezí) se opakuje i v dalším běhu dějin, spor Aristotela s Platónem nenachází východisko. Až romantismus začne nostalgicky vzpomínat na středověk, na jeho duchovní základ a mystiku, chce navrátit lidské tvorbě vznešenost, to se už ale ocitáme v 19.století - v době krize humanismu, kdy rozechvělost lidského ducha stojí na pokraji pádu do nihilismu, před kterým tolik varovně křičel Nietzsche. Člověk si neví rady se svou svobodou, kterou ve středověku vnímal jako dar Tvůrce, se svobodou, na kterou renesance položila takový akcent na úkor jejího Dárce, kterého odsunula stranou, a která je nyní

127 Florenskij, P. A.: *Obrácená perspektiva* in: *Orthodox revue*, č.4 – 5, 2001, s. 111.

128 BERĎAJEV, N., A.: *Smysl dějin*. Praha: Oikymen, 1995, s. 102.

129 Srov.: tamtéž, s. 102 – 103.

interpretována jako smrt Boha - "Což je to možné! Tento staříčský světec ještě ani nezaslechl v svém lese, že bůh jest mrtev!"¹³⁰, na jehož místo má nastoupit nadčlověk. Nietzsche vyslovuje ústy moderního člověka větu: „Nevím, kudy kam, jsem vším, co nevím, kudy kam – vzdychá moderní člověk.“¹³¹

3.3. LaVeyovský satanismus jako extrémní pól antropocentrismu

Do této nálady již spadá působení Aleistera Crowleyho¹³² (1875 – 1947), tedy zmíněného zakladatele „neosatanismu“. Crowley znal Nietzscheho volání o pomoc pro vyvolenou část lidstva, které se utápí v otrocké morálce, jež je zbudována na resentimentu,¹³³ za což Nietzsche ostrým způsobem obviňuje křesťanství: „Tím jsem u konce a vynáším svůj ortel. Odsuzuji křesťanství, vznáším na křesťanskou církev nejstrašlivější všech obžalob, jakou kdy který žalobce vzal do úst... Není nic, čeho by se křesťanská církev nebyla dotkla svou zkažeností, každou hodnotu obrátila v nehodnotu, z každé pravdy udělala lež, z každé poctivosti duševní bídáctví.“¹³⁴ Skutečně bytostný náрек Nietzscheho, který čelí realitě ztraceného moderního člověka (za tento stav jistě může i svoboda získaná renesancí, se kterou nedokáže moderní člověk zacházet) stojícího nad otevřeným chřtánem nihilismu a filosofovo volání po nahrazení Boha nadčlověkem, po radikálním přehodnocení všech hodnot, po „hodnotovém horizontu, který posiluje jednání a kladně se staví

130 NIETZSCHE, F.: *Tak pravil Zarathustra*. Olomouc: Votobia, 1995, s. 9.

131 NIETZSCHE, F.: *Antikrist*. Olomouc: Votobia, 2001, s. 9.

132 Viz. pozn. 39.

133 Srov.: NIETZSCHE, F.: *Genealogie morálky*. Praha: Aurora 2002, s. 25.

134 NIETZSCHE, F.: *Antikrist*. Olomouc: Votobia, 2001, s. 104.

k životu“¹³⁵(tohoto mohou však dosáhnout jen silní jedinci – elitářství, které je v tomto kontextu obdobné i v satanismu), proniká společností a způsoby interpretace jsou mnohé.

Friedrich Nietzsche je jedním ze zdrojů inspirace moderního satanismu, ale musíme si uvědomit, že z jeho filosofie jsou vyjímány pouze hodící se fragmenty. Mezi antikřesťanskými argumenty z úst satanistů rozpoznáme mnohdy i Nietzschevi citace, avšak nalezneme i rozdíly. Zatímco Nietzsche varoval před plitkostí relativismu a subjektivismu, jakési nevyhraněnosti člověka: „Touto moderností jsme stonali – shnilým mírem, zbabělým kompromisem, vší ctnostnou nečistotou moderního Ano a Ne. Tato tolerance a largeur srdce, která všechno „odpouští“, protože všechno „chápe“, toť pro nás scirocco.“¹³⁶ satanismus v něm pokračuje do extrémních pólů. Satanismus zcela ignoruje krizi humanismu a pokračuje v nešení „renesančních“ idejí obratu k člověku do nejkrajnějších mezí. Od teocentrismu přes antropocentrismus až k extrémnímu egoismu, na místo Boha staví ego člověka, čímž se stává „egoteismem“. Dokonce se neštítí „znásilnit“ duchovní potřeby člověka, což je patrné v satanistické rituální praxi - Anton Szandor LaVey, pokračovatel Crowleyho, věděl o náboženské potřebě člověka a protože jeho nauka nesleduje nic jiného než ukájení potřeb, viděl jako nutné ukojit i potřebu náboženskou a to právě rituálem. Odkud však tato potřeba v člověku pochází není důležité, důležité je pouze to, že ji člověk pociťuje a může ji uspokojit. Na místo transcendentní Božské bytosti staví satanista sebe a své touhy. Kam ale tento „pseudoduchovní konzumismus“ směřuje?

135 HONNETH, A.: Sociální filosofie a postmoderní etika. Praha: Filosofia, 1996, s. 48.

136 NIETZSCHE, F.: *Antikrist*. Olomouc: Votobia, 2001, s. 9.

V době postmoderny, kdy Church of Satan vzniká, se pro postmodernu typický paradigmatický pluralismus¹³⁷ stal i typickým prvkem LaVeyova satanismu, jehož silně relativistické a subjektivistické sklony skryté pod rouškou pocitu svobody, staví k okraji té propasti, před kterou Nietzsche usilovně varoval.

3.4. Samota jako nutný důsledek Laveyovského satanismu

Nabýváme přesvědčení, že v tomto veškerém rozmělnění základních a dva tisíce let přijímaných hodnot, jak jej satanismus předkládá, člověk nalezne jednu věc – extrémní samotu. V první řadě satanismus odmítá kořeny západní civilizace, jak jsme si je vymezily výše. Athény zcela jasně nepřijímá, neboť dle satanismu není subjektivní vidění světa zaštitěno žádnou objektivní skutečností, ideou. Snaha o harmonii subjektu s objektem není myslitelná, neboť existence objektu není nijak důležitá a v životě člověka nehraje žádnou roli, lze říci, že objekt není, je pouze subjekt. Řím opět vynechám, protože v probýraném tématu nehraje větší roli. Odmítnutím Jeruzaléma, které je zcela explicitní, se dokonce satanismus dopouští až odejmutí hodnoty člověka – ten se stává oním člověkem-zvířetem, na kterém, pokud nemůže být nějak užitečný v utilitaristickém smyslu subjektu, nemá vůbec žádný význam a cenu (cituji z rozhovoru s Jiřím Valtrem: „...ostatní mě nezajímají – jsou to jen takoví červi, který se plazej ulicema a jsou méněcenní.“¹³⁸).

Satanista odmítá kořeny civilizace, ve které žije, odmítá její hodnoty, staví se mimo ni. Odmítá i hodnotu člověka obecně, ale

137 Srov.: WELSCH, W.: *Naše postmoderní moderna*. Praha: Zvon, 1994, s.12 - 13.

138 Srov.: DVOŘÁKOVÁ, M.: *Malé děti nepožírám. Rozhovor s veleknězem Církve Satanovy*. in *Dingir. Časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. Praha: Dingir, 1998/3, s. 20.

jaká je skutečnost setkání se satanisty s konkrétní lidskou bytostí? Je zřejmé, že navázání hlubšího vztahu jakéhokoliv charakteru striktně pojatý satanismus na teoretické rovině zcela neguje. Psychoterapeutický směr transakční analýzy rozlišuje čtyři postoje člověka ke světu a lidem kolem sebe: 1) já nejsem OK – ty jsi OK (typické pro velmi malé děti); 2) já nejsem OK – ty nejsi OK (rezignovaný postoj k životu a světu, hrozba sebevraždy); 3) já jsem OK – ty jsi OK (pozice zdravé osobnosti); 4) já jsem OK – ty nejsi OK.

LaVeyovský satanismus hledí na člověka právě podle 4. bodu. Já jsem OK – ty nejsi OK – tato projektivní pozice se nejčastěji vyskytuje u dětí s dostatkem životní energie, které vyrůstaly v neutěšených rodinných podmínkách (přílišná tvrdost výchovy, lhostejnost, nedostatek lásky, krutost,...).¹³⁹ Typickými projevy této pozice ke světu je vzdor, vztek a nenávisť; u lidí s pohledem na ostatní „já jsem OK – ty nejsi OK“ je velké riziko střetu se zákonem, na ostatní hledí tak, že jejich život nemá cenu.¹⁴⁰ V mírnějších stupních se tento stav projevuje provokací (Jiří Valtr v talkshow „Áčko“ vysvětluje název Církve Satanova právě jako provokaci a snahu o upoutání pozornosti¹⁴¹) a arogancí.¹⁴² V extrémních případech může tato pozice vyústit v paranoii.¹⁴³ Souvislost s LaVeyovským satanismem objevíme ještě v dalším aspektu, totiž pro lidi s daným vztahem k okolí je typická přitažlivost moci.¹⁴⁴ A právě moc je hnací silou satanismu – moc nad

139 Srov.: SMĚKAL, V.: *Transakční analýza*. Brno, 2001; dostupné na http://is.muni.cz/el/1423/podzim2004/PSY749/PRIRUCKA_TA.rtf (20.3.2010).

140 Srov.: tamtéž.

141 Srov.: <http://www.youtube.com/watch?v=U9sYGDUs84> (18.1.2010).

142 Srov.: REMEŠ, P.: *Jsem OK – jsi OK*. in *Dingir. Časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. Praha: Dingir, 1998/3, s. 1.

143 Srov.: SMĚKAL, V.: *Transakční analýza*. Brno, 2001; dostupné na http://is.muni.cz/el/1423/podzim2004/PSY749/PRIRUCKA_TA.rtf (20.3.2010).

144 Srov.: tamtéž.

ostatními, díky které si satanista dokazuje svou svrchovanou pozici, svou větší hodnotu. Díky moci rovněž snadněji dosáhne prostředků k ukájení svých potřeb.

Kam tedy vede LaVeyova panická obava z pokoření? Satanista se ocitá v kultuře, kterou nepovažuje za svou ani v její minulosti, ani v přítomnosti, trhá svou vazbu s okolním světem a především sám sobě znemožňuje navázání plnohodnotného vztahu s druhým. Zůstává naprosto sám, stejně jako Anton Szandor LaVey, který ke konci života téměř nevycházel ze svého domu. V něm se obklopil pouze lidskými figurínami, kterým hrával na harmonium.¹⁴⁵ A to má být ona nabýzená satanistická svoboda?!

145 Srov.: REMEŠ, P.: *Jsem OK – jsi OK.* in *Dingir. Časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích.* Praha: Dingir, 1998/3, s. 1.

Závěr

Svou práci jsem zakončil pesimistickým konstatováním bezvýchodnosti stavu extrémního egoismu, jak jej satanismus na teoretické úrovni předkládá. Egoisticky řízený svět se řítí do záhuby.¹⁴⁶ Jedinou cestu z tohoto tragického osudu vidím v dialogu v jeho pravém slova smyslu. Tedy v dialogu, který je ontologicky podmíněn spoluúčastí druhého či druhých, který je vztahovým děním, kdy jeho účastníci na sebe hledí ne jako na zpředměnitelné a zastupitelné jednotky, nýbrž jako na jedinečné osoby s vlastní svobodou a odpovědností - cílem této vztahovosti je vzájemné porozumění.¹⁴⁷ K vedení plnohodnotného dialogu si musí jeho účastníci být vědomi hodnoty člověka. Egoismus vystupuje v roli destruktivní síly, která je v rozporu s agapickou podstatou člověka¹⁴⁸, čímž nutně vede k ochuzení bytí jak pro jednajícího egoistu, tak pro ostatní subjekty v psycho-materiálním prostředí, egoismus je pramenem rozdělení a odloučení v kosmu.¹⁴⁹

Cítím, že jsem se během psaní své práce dostal na začátek nového tématu, které by naskytlo útěchu zdrásanému a nedůvěřivému člověku, který je spoután egoismem. Dialogický personalismus nabývá odpovědi na otázky, které mi během psaní práce vyvstávaly – představuje orientaci na člověka jako na východisko, ne jako na cíl a dává tak zadostiučinění jeho hodnotě, jedinečnosti a cíli jeho směřování.

146 Srov.: RUPNIK, M. I.: *Velikonoční tajemství kultury*. in Pavel Ambros (ed.), sborník: *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*. Olomouc: Refugium, 2008, s. 545 – 548.

147 Srov. POLÁKOVÁ, J.: *Smysl dialogu. O směřování k plnosti lidské komunikace*. Praha: Vyšehrad, 2008. s. 8. ISBN 978-80-7021-966-9.

148 Srov.: ŠPIDLÍK, T.: *Člověk, agapická osoba*. in Pavel Ambros (ed.), sborník: *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*. Olomouc: Refugium, 2008, s. 212 - 214.

149 Srov.: tamtéž, s. 308 – 309.

Prameny a literatura

- **primární literatura:**

BERĎAJEV, N.,A.: *Smysl dějin*. Praha: Oikoymenth, 1995, ISBN 80-85241-91-9.

LAVEY, A.: *Satanská bible*. Reflex, 1991, ISBN 80-900857-2-5.

ŠPIDLÍK, T.: *Duchovní jednota nové Evropy*. Olomouc: Refugium, 2007, ISBN 978-80-86715-78-0.

ŠPIDLÍK, T.; RUPNIK, M. I.; CAMPATELLI, M.; TENACE, M.; ŽUST, M.: *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*. Olomouc: Refugium, 2008, ISBN 978-80-86715-97-1.

VESELÝ, J.: *Satanismus*. Praha: Vodnář, 2003, ISBN 80-86226-42-5.

- **sekundární literatura:**

AMBROS, P.: *Svoboda k alternativám. Kontinuita a diskontinuita křesťanských tradic*. Olomouc: Refugium, 2009, ISBN 978-80-7412-017-6.

CANTELMI T., CACACEOVÁ C.: *Černá kniha satanismu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, ISBN 978-80-7195-220-6.

CARBONELL, CH.-O.; BILOGHI, D.; LIMOUZIN, J.; ROUSSEAU, F.; SCHULTZ, J.: *Evropské dějiny Evropy I.: Mýty a základy*. Praha: Karolinum, 2003, ISBN 80-246-0411-6.

CARBONELL, CH.-O.; BILOGHI, D.; LIMOUZIN, J.; ROUSSEAU, F.; SCHULTZ, J.: *Evropské dějiny Evropy II.: Od renesance k renesanci?*. Praha: Karolinum, 2003, ISBN 80-246-0411-6.

HONNETH, A.: *Sociální filosofie a postmoderní etika*. Praha: Filosofia, 1996, ISBN 80-7007-082-X.

NIETZSCHE, F.: *Antikrist*. Olomouc: Votobia, 2001, ISBN 80-7198-481-7.

NIETZSCHE, F.: *Genealogie morálky*. Praha: Aurora, 2002, ISBN 80-7299-048-9.

NIETZSCHE, F.: *Tak pravil Zarathustra*. Olomouc: Votobia, 1995, ISBN 80-85885-79-4.

NOVOTNÝ, T.: *Přicházejí*. Praha: Oliva, 1993, ISBN 80-900773-7-4.

POKORNÝ, V.; BLAŽEK, R.; TELCOVÁ, J.: *Nebezpečí sekt*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s. Brno, 2002, ISBN 80-86568-07-5.

POLÁKOVÁ, J.: *Smysl dialogu. O směřování k plnosti lidské komunikace*. Praha: Vyšehrad, 2008, ISBN 978-80-7021-966-9.

PORTERFIELDOVÁ, K.: *O sektách*. Praha: Lidové noviny, 1997, ISBN 80-7106-233-2.

SMÉKAL, V.: *Transakční analýza*. Brno, 2001; dostupné na http://is.muni.cz/el/1423/podzim2004/PSY749/PRIRUCKA_TA.rtf

VOJTÍŠEK, Z.: *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-798-1.

VOJTÍŠEK, Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998, ISBN 80-902528-0-X.

WELSCH, W.: *Naše postmoderní moderna*. Praha: Zvon, 1994, ISBN 80-7113-104-0.

- **prameny:**

Anglicko-český, česko-anglický slovník. Olomouc: Fin publishing, 1997, ISBN 80-86002-36-5.

Filosofický slovník. Praha: Knižní klub, 2009, ISBN 978-80-242-2582-1.

Malý slovník sekt. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, ISBN 80-7192-246-3.

Medzirezortna misia pre prevenciu a boj proti sektárskym deviáciám: *Satanizmus, nebezpečenstvo sektárskeho zneužitia*. Bratislava:

Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2007, ISBN 978-80-89096-31-2.

Sekty, kulty a nová religiozita v pluralitnej spoločnosti. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2000, ISBN 80-968329-5-6.

- **odborná periodika:**

Dingir. Časopis o sektách, cirkvách a nových náboženských hnutiach. Praha: Dingir, 1998/3, ISSN 1212-1371.

Orthodox revue, 4 – 5/2001.

Policista. 8/1998; dostupné na

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/prilohy/pril8.htm>)

- **internetové zdroje:**

BBC News

<http://news.bbc.co.uk>

Church of Satan: The Official Web Site

www.churchofsatan.com

1.Česko-Slovenský chrám cirkve Satanovy

<http://www.cirkevsatanova.com/>

Exposing satanism

<http://www.exposingsatanism.org/seansellers.htm>

Los Angeles Times

www.latimes.com

Ministerstvo vnitra České republiky

www.mvcr.cz

Společnost pro studium sekt a nových náboženských hnutí

www.sekty.cz